

७. उद्यानात भेटलेला विद्यार्थी

मुंबईचे चर्नी रोड उद्यान! चर्नी रोड उद्यानात सायंकाळच्या वेळी अनेक नागरिक फिरायला यायचे. मुंबई येथील विल्सन हायस्कूलचे मुख्याध्यापक आणि विद्याव्यासंगी लेखक

कृष्णाजी अर्जुन केळूस्कर गुरुजीदेखील चर्नी रोड उद्यानात रोज सायंकाळी ५.३० वाजता यायचे. उद्यानाच्या एका बाकावर बसून ते सोबत आणलेल्या पुस्तकाचे वाचन करत असत.

बाकावर बसून वाचन करणाऱ्या कृष्णाजी केळूस्कर गुरुजींच्या लक्षात आले, की थोड्या अंतरावर एक विद्यार्थी पुस्तक वाचत आहे. त्या वेळी त्यांनी त्या विद्यार्थ्याकडे फारसे लक्ष दिले नाही. दुसऱ्या दिवशी तो कालचा विद्यार्थी तेथे पुस्तक वाचताना त्यांना दिसला. आता मात्र त्यांच्या मनात कुतूहल निर्माण झाले. तिसऱ्या दिवशीदेखील तोच विद्यार्थी कोणतेतरी पुस्तक वाचताना दिसला. त्या विद्यार्थ्यानेदेखील गुरुजींकडे बघितले, कुणीच काही बोलले नाही.

केळूस्कर गुरुजी त्या मुलाजवळ आले. तो मुलगा वाचत होता. कुणीतरी आपल्याजवळ उभे आहे, असे त्या मुलाच्या लक्षात आल्याबरोबर त्याने गुरुजींकडे बघितले. गुरुजींनी अतिशय आपुलकीने त्याला विचारले, “बाळ तुझं नाव काय?”

“माझं नाव भीमराव रामजी आंबेडकर.”
“वा! छान नाव आहे तुझं! तीन दिवसांपासून तुला रोज येथे बघतो. तू रोज काहीतरी वाचत असतोस. इतर मुलांसारखी तू मस्ती करताना दिसत नाहीस, म्हणून तुझी ओळख करून घेण्यासाठी मी तुझ्याजवळ आलोय.”

आपल्याविषयी इतक्या प्रेमाने, स्नेहाने बोलणाऱ्या त्या गृहस्थांबद्दल भीमरावला आदर वाटला. त्याने गुरुजींना नमस्कार केला. केळूस्कर गुरुजींनी विचारले, “बाळ तू कुठं शिकतो?”

“मी एलफिन्स्टन हायस्कूल, भायखळा येथे शिकतो. शाळेतील पुस्तकांशिवाय अवांतर पुस्तके वाचण्याची मला आवड आहे, म्हणून शाळा सुटल्यानंतर इथं काही वेळ पुस्तक वाचत बसतो.” “वा! छान! चांगली पुस्तके वाचली पाहिजेत.” नंतर केळूस्कर गुरुजींनी भीमरावच्या कुटुंबाविषयी चौकशी केली. ते विचार करू लागले. ‘हा मुलगा इतर मुलांपेक्षा निश्चित वेगळा आहे. या मुलाला आपुलकी आणि मार्गदर्शनाची खरी गरज आहे.’ थोडावेळ थांबून ते म्हणाले, “मी विचार करत होतो, की पद्धतशीरपणे वाचन कसे करायचे हे तुला सांगावे!” “सांगा ना गुरुजी!” आतुरतेने भीमरावने विचारले.

गुरुजींनी भीमरावला वाचन कसे करावे, याविषयी माहिती दिली आणि सांगितले, “मी काही लेखकांची पुस्तके तुला वाचायला देईन.” “जरूर द्या गुरुजी! मला ती पुस्तके वाचायला आवडतील!” गुरुजींनी मोठ्या मायेने भीमरावच्या डोक्यावरून हात फिरवला. भीमरावला खूप बरे वाटले.

चर्नी रोड उद्यानामध्ये केळूस्कर गुरुजींची भीमरावशी रोज भेट होऊ लागली. गुरुजी त्याला चांगल्या लेखकांची पुस्तके वाचायला देऊ लागले; त्यामुळे भीमरावच्या विस्तृत वाचनाला सुरुवात झाली. आता केळूस्कर गुरुजी आणि भीमराव यांची अभेद्य गट्टी जमली होती.

केळूस्कर गुरुजींनी भीमरावची तल्लख बुद्धिमत्ता लक्षात घेऊन महाविद्यालयीन आणि पुढे उच्च शिक्षणासाठी अमेरिकेत पाठवण्यासाठी सयाजीराव गायकवाडमहाराजांकडे स्वतः शिफारस केली; त्यामुळेच भीमराव यांना महाविद्यालयीन आणि उच्च

शिक्षण घेण्याची संधी मिळाली. आपल्याला मिळालेल्या संधीचे सोने करून भीमराव जगातील एक विद्वान म्हणून नावलौकिक प्राप्त करणारे उच्च विद्याविभूषित डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर झाले! अशा

या उच्च विद्याविभूषित डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी स्वतंत्र भारताची राज्यघटना लिहिली.

– डॉ. प्रदीप आगलावे

शब्दार्थ : कुतूहल निर्माण होणे – जिज्ञासा निर्माण होणे. विस्तृत – अफाट, विस्तीर्ण. तल्लख – तीक्ष्ण, कुशाग्र.

स्वाध्याय

प्र. १. एक-दोन वाक्यांत उत्तरे लिहा.

- (अ) चर्नी रोड उद्यानात केळूस्कर गुरुजी कशासाठी येत ?
- (आ) उद्यानात गुरुजींचे कोणाकडे लक्ष गेले ?
- (इ) गुरुजींना उद्यानात वाचन करत बसलेल्या विद्यार्थ्यांची विचारपूस करावी असे का वाटले ?
- (ई) केळूस्कर गुरुजींची व डॉ. आंबेडकरांची गट्टी का जमली ?
- (उ) डॉ. आंबेडकरांनी कोणता नावलौकिक मिळवला ?

प्र. २. खालील वाक्ये कोण, कोणास व का म्हणाले ते लिहा.

- (अ) “बाळ तुझं नाव काय ?”
- (आ) “चांगली पुस्तके वाचली पाहिजेत.”
- (इ) “मला ती पुस्तके वाचायला आवडतील !”

प्र. ३. असे का घडले? ते लिहा.

- (अ) केळूस्कर गुरुजींच्या मनात उद्यानात वाचत बसलेल्या विद्यार्थ्यांबाबत कुतूहल निर्माण झाले.
- (आ) भीमराव उद्यानात वाचत बसायचे.
- (इ) गुरुजी व भीमराव यांच्यात गट्टी जमली.
- (ई) गुरुजींनी भीमरावच्या डोक्यावरून हात फिरवला.
- (उ) गुरुजींनी भीमरावच्या उच्च शिक्षणासाठी शिफारस केली.

प्र. ४. पाठातील खालील घटना योग्य क्रमाने लिहा.

- (अ) गुरुजी व भीमराव यांच्यात गट्टी जमली.
- (आ) गुरुजींनी विद्यार्थ्यांकडे फारसे लक्ष दिले नाही.
- (इ) त्या विद्यार्थ्यांनेदेखील गुरुजींकडे बघितले.
- (ई) डॉ. आंबेडकरांनी स्वतंत्र भारताची राज्यघटना लिहिली.
- (उ) गुरुजींनी भीमरावला वाचन कसे करावे याविषयी माहिती दिली.
- (ऊ) गुरुजी मुलाजवळ आले.

प्र. ५. खालील शब्दांत लपलेले शब्द शोधा व लिहा.

उदा., वाचनाला - वाचन, नाच, नाला, लावा, चना.

(अ) तुझ्याजवळ (आ) दिवसापासून (इ) मार्गदर्शन (ई) आवडतील

प्र. ६. खालील शब्दांचे वचन बदला.

(अ) लेखक (आ) पुस्तक (इ) शाळा (ई) भेट (उ) शिफारस (ऊ) शब्द

प्र. ७. आंतरजालावरून खालील मुद्द्यांच्या आधारे डॉ. आंबेडकर यांची माहिती मिळवा व लिहा.

(अ) पूर्ण नाव (आ) जन्म स्थळ (इ) जन्म दिनांक (ई) आई - वडिलांचे नाव
(उ) शिक्षण (ऊ) लिहिलेली पुस्तके (ए) कार्य

प्र. ८. खालील शब्द शिक्षकांच्या मदतीने समजून घ्या.

(अ) शब्द - सुशब्द, अपशब्द.

(आ) स्पष्ट - सुस्पष्ट, अस्पष्ट.

(इ) बुद्धी - सुबुद्धी, बुद्धिमत्ता, बुद्धिमान, निर्बुद्ध, दुर्बुद्धी

प्र. ९. खालील शब्द असेच लिहा.

उद्यान, हायस्कूल, मुख्याध्यापक, विद्याव्यासंगी, विद्यार्थी, तिसऱ्या, दुसऱ्या, सर्वसामान्य, निश्चित, मार्गदर्शन, पद्धतशीर, विस्तृत, अभेद्य, गट्टी, तल्लख, बुद्धिमत्ता, महाविद्यालयीन, शिक्षण, स्वतः, विद्वान, प्राप्त, व्रात्य, विद्याविभूषित, उच्च, स्वतंत्र.

उपक्रम : वेगवेगळ्या वृत्तपत्रांत डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या कार्याविषयी आलेल्या माहितीची कात्रणे गोळा करा व वहीत चिकटवा. त्याचे वाचन करा.

सांगा पाहू.

कधी हातावर, कधी भिंतीवर
जाऊन मी बसतो,
तीन हात माझे सतत
फिरवत मी असतो,
वेळ वाया घालवू नका
असा नेहमी उपदेश करतो.

शिस्तीचे धडे
उत्तम गडे,
कणकण शोधते
कधीच न रडे.

शिक्षकांसाठी : विद्यार्थ्यांकडून पाठाचे प्रकट वाचन व मूकवाचन करून घ्यावे.